

BİZ GEÇMİŞİMİZİ HİÇ UNUTMADIK Kİ...

Benim ilk yurt dışı gezim bir eski Osmanlı vilâyetine oldu. Yıllarca hayalini gördüğüm Venedik'e, Floransa'ya değil de Şam'a ayak bastım ilk yabancı toprak olarak.

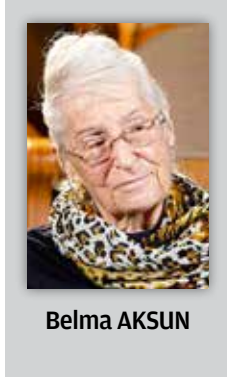
Suriye Kültür Bakanlığı'nın davetlisi olarak gittiğim Suriye'de bana, İngilizce bilen ve benden önce ülkeyi ziyaret etmiş olan Hindistan Başbakanı Rajiv Gandhi'nin rehberini ve şoförlü bir Mercedes araba tahsis etmişlerdi. Seyahat boyunca bana ve Prof. Dr. olan kuzenime (o da davetliydi) eşlik ettiler. Suriye ile ilişkilerimizin düzeldiği, rahmetli Turgut Özal dönemi.

Suriye'nin Türkiye'den görünüşü hiç de dost değildi doğrusu. Şam'a gideceğimi söylediğimde muhataplarım:

-Suriye'ye gitmek de nereden aklınıza geldi? diyorlardı.

-Teröristlere destek veren Suriye'ye mi?

Tam bir Batılı kafasıyla gidiyordum ben bu eski Osmanlı vilâyetine; Batılı bir eğitim sisteminin ürünü olan, onun tüm artılarını ve eksilerini taşıyan, Batılıların Ortadoğu diye adlandırdıkları coğrafyaya az biraz yan bakan bir kafayla yani. Söz gelimi, kendi klâsiklerimizden önce bizim kuşaklara ideal olarak gösterilen Balzac'tan Shakespeare'e, Zwe-

Belma AKSUN

igh'a, Tolstoy, Dostoyevski'ye, aslından olmak üzere Pirandello'ya vb. kadar elime geçen Batı klâsiklerini okumuştum. Devlet Tiyatrosu'nda seyrettiğim Cyrano de Bergerac'ın, Hamlet'in kimi repliklerini ezbere biliyordum. İbni Sina'ya Batılıların Avicenna dediklerini yaşam

yarım yüzyıla yaklaştığında öğrendim ben. Hz. Mevlana'nın Mesnevi'sini okuduğumda ise yirmi üç yaşındaydım ve okur okumaz da vurulmuştum. İşin kötüsü biz, bir değil birkaç kuşak böylesine kendimize, kendi öz kültürümüze yabancı, kendi değerlerini küçümseyen, adeta aslını, hem de tanıyıp anlamadan inkâr eden haramzadeler olarak yetişmiş, yetiştirilmiştik. Bizden olan şeyler tu-kaka, Batılı olan her şey cici, aliyülâlâ idi!?

Kuşkusuz bundandı minyatür, hat, ebrû vb. sanatlarımızın, çinilerimizin, mimarimizin vb. sırlarına vakıf olup, güzelliklerini görüp tadına varamadan Batılı sanatçıların isimlerini, eserlerini ezbere bilmemiz. (Hatırlıyorum, Resim-İş dersinde yaptığımız ebru çalışmalarını "su kâğıdı" adıyla öğrenmiştik. Ebru olduğunu yıllar sonra TV'den öğrendim ben.) Kuş evleri, sebiller yapan, bin bir çeşit vakıflar kuran, sadaka taşları diken, insan merkezli bir sevgi, şefkat, merhamet mede-

niyetinin üstünlüklerini yazık geç fark ettik biz.

Yıllar yıllar önce, Türk klâsiklerini soran Fransız'a, adı lâzım değil anlı şanlı bir profesörümüz "C'est la mème chose!" (sizinkinin aynısı) cevabını vermişti. Bir insan, üstelik de profesör, kendi kültürüne böylesine yabancı, kendi değerlerinden bihaber, kimliksiz, kişiliksiz, renksiz, kokusuz amip, bir tek hücreli olabilir miydi?

Boşuna, her olanda bir hayır vardır, dememişler. İlk yurt dışı seyahatimin bir Osmanlı toprağına olması benim için son derece hayırlı, pek isabetli de oldu doğrusu. Zira ben, iki cami arasında kalmış beynamaz olmaktan; ne kuş, ne deve, bir deve kuşu olmaktan kurtulup belki de benden önceki birkaç neslin kaybettiğı ya da kaybettirilen kimliğini, tarih bilincini buldum. O, ağzı açık ayran budalası misali batı metropollerinde aval aval, hayran hayran dolaşmaktan, aşağılık duygusu geliştirip pekiştirmekten kurtuldum. Neyim? Kimim? Nerden geldim, nereye gideceğim, soruları, o hayal meyal, o belli belirsiz ama hep bilinç altında olan ve tabii benim, o

ana kadar pek de farkında olmadığım sorular cevapsız kalmaktan kurtuldular.

ADIM BAŞINDA ECDAT HATIRALARI KARŞILADI BENİ

Atalarımın kanlarıyla sulanmış, dört yüz küsur yıl adaletle hükümlenmiş olduğumuz bu topraklarda, adım başında ecdadımın hatıraları karşıladı beni. Ve karşılaştığım insanlar, hep büyük bir imparatorluğun varisi, hâkim, yönetici unsurun ahfadından birine gösterilen sıcak, içten bir sevgi ve saygı gösterdiler bana.

Şam'a ayak basar basmaz rehberim beni Sultan II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı, bizim Kapalı Çarşısı'nın minyatürü Hamidiye Çarşısı'na götürdü. Ardından Hz. Peygamber'in (SAV) ölümünden 80 yıl sonra yapılmış Büyük Emeviye Camii'ni ziyaret ettik. Camiye girerken ayakkabılarımızı çıkardık ve neredeyse bir futbol sahası kadar geniş olan, yer yer güvercinlerce imzalanmış mermer cami avlusunu yalnız ayak dolaştık.

Sultan II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı, bizim Kapalı Çarşısı'nın minyatürü Hamidiye Çarşısı

Peygamberimizin vefatından 80 yıl sonra inşa edilen Şam'daki Büyük Emeviye Camiinin mermer avlusu.

Cami girişinde bize çadur (kapüşonlu pelerin) veren danışma görevlisi Türk olduğumu öğrenince, vaktiyle çok kötü bir yangın geçiren camiyi halkla birlikte yeniden inşa eden Osmanlı Valisi Muhammed Beşir'den ve Sultan Hamid Han'ın hediye ettiği, gelen misafirlere gösterdikleri büyük halıdan, mimar Sinan'dan ve Osmanlı Tarihi'nin İslam Tarihi'nin önemli bir parçası olduğundan saygıyla söz setti. Elli yıldır camiin müdürü, imam ve müderris olan Şeyh Abdürrezzak ile görüştük. Türkçe biliyordu. Osmanlı valisi ve halk komitesinin çerçevelemiş resimlerini gösterdi bize.

VER ELİNİ HALEP

Mısırlı tarihçi Muhammed Harb'in "Bir Türk şehridir" dediği Halep'e giderken, bana refakat eden kuzenimin Göğüs Hastalıkları Uzmanı olduğunu öğrenen rehberimiz hastanede yatan babasını görmesi için ısrar etti. Doktorlarının kendi gözetimlerindeki bir hastayı dışardan bir doktorun görmesini istemeyeceklerini söyleyip vazgeçirmeye çalıştık ama boşuna. Sonuçta misafiriz ve ev sahiplerimizin isteğini reddetmek olmazdı.

Askeri bir hastaneydi. Küçük pencereci, kasvetli hastane odasında ipincecik, sıpsıskacak ak saçlı bir ih-

Sultan II. Abdülhamid Hanın siyonist Theodor Herzl'e cevabını hatırlatan Halep Valisi Mehmed Mavalı.

tiyar, ruh gibi yatıyordu yataкта. Sessiz suskunluğu içime işledi. Kuzenim muayene etti ama yasa dışı bir iş yapıyormuş gibi tedirgindi. Dosyasını getirdiler, doktoru geldi. Kuzenimin Ankara Üniversitesi Göğüs Hastalıklar kürsü başkanı olduğunu öğrenince ilgi daha da arttı. Başhekim çağrıldı; onun da branşı aynıymış. İngilizce anlamakta zorluk çekilince Fransızca konuşan bir doktor da katıldı heyete. Büyük bir ilgi ve saygı gördük. Ve biz ürkek, çekingen girdiğimiz hasta odasından alâyı vâlâ ile kalabalık bir heyet olarak çıktık. Asansöre kadar refakat edip uğurladılar bizi.

Yol üzerinde UNESCO'nun dünya mirası listesinde yer alan, eski İpek Yolu güzergâhında olan Palmira antik kenti, çöl ortasında bambaşka bir güzellikti. O gün kapalı olmasına rağmen bizim için Müze'yi açtılar. Gün batımında kentin silüeti rüya gibiydi. Ne yazık ki, 2015 yılında İŞİD tarafından ele geçirilen kent, balyozlar, dinamitlerle yerle bir edilmiş.

II. ABDÜLHAMİD HAN'IN SİYONİSTLERE CEVABI

Halep Valisi Mehmed Mavalı ile görüşmeye gittiğimizde bir sürpriz bekliyordu bizi. Öğreniminimi Ankara Ticari Bilimler Akademisi'nde

yapmış Sevsen Hanım aracılığıyla Türkçe yaptık röportajı. Sözü İsrail'e getiren Vali:

-Bizim hakiki savaşımız, tek düşman İsrail ve onu tasvip edenler, yani ABD, dedi. Polonya'dan, Fransa'dan, ABD'den gelen Yahudi burada vatan sahibi olabilir mi? Hak sahibi sayıyor musunuz onları?

-Onun için mi haritalarınızda İsrail yer almıyor? sorumuza:

-Size bir şey soracağım, dedi. Yahudiler Sultan Hamid'den Filistinde toprak istediklerinde ne cevap aldılar?

II. Abdülhamid'in Siyonist Theodor Herzl'e verdiği o ünlü cevapla, izledikleri siyasetin haklı olduğunu kanıtlıyordu Vali bey.

Hatırlanacağı gibi "1896'da Juden Staat = Yahudi Devleti diye bir kitap yazarak kutsal topraklarda bir Musevi devleti kurma ideallerini depreştiren Theodor Herzl, İstanbul'a da gelmiş, Sultan II. Abdülhamid ile görüşmek için çok uğraşmıştır. Bu adam bütün Osmanlı borçları karşılığında Filistin'de bir yer istemiş ve sultandan şu müthiş cevabı almıştır:

"Bu yerler bana ait değil, milletime aittir. Bu yerlerin her karış toprağı için şehid verilmiştir. '93 Harbi'nde Orduy-ı Hümâyünüm'un Filistin Alayı'nın askerleri, bir tanesi

dönmemek üzere şehid olmuşlardır. Ben, canlı vücut üzerinde mukaseme yapamam. Filistin'e ancak cesetlerimiz üzerinden girilebilir. Böyle bir teklif yapan adam, bir adım daha atmasın ve memleketi terk etsin!"

Theodor Herzl:

-Bu cevaptaki fatalist büyüklük beni titretti. Bir zaman bütün ümidimi kaybettim, diye yazmıştır.

Ne acıdır ki, Osmanlı hükümdarının görüşme konusu bile yapmaya razı olmadığı bu bölgede, daha sonra Yahudiler'in toprak sahibi olmaları bizzat Araplar (Faysal-Weismann Anlaşması) eliyle kolaylaştırıldı. 1917'de İngiliz başbakanı Balfour, kendi adını taşıyan beyanname "Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi milleti için bir yuva kurulmasını müsbet karşılar" demiş, Faysal-Weismann ise yayınladıkları beyanname "Bu tasavvuru tasvip etmişler, Yahudi ve Arap gibi iki Samî ırkın Türk baskısından (!) kurtulup kardeşçe geçineceklerini ifade etmişlerdir.

1948'de İngiliz manda idaresine son verildikten 16 dakika sonra Tel Aviv'de İsrail Devleti'nin kurulduğu ilan edilmiş ve ABD bu devleti hemen tanımıştır.

İSRAİL VE KUDÜS KRALLIĞI

Yarım asır önce tarihi açıdan Ortadoğu'yu ilk çağların haritasına benzeten bir tarihçi* şu öngöründe bulunuyordu:

"Bugünkü Ortadoğu haritası, hemen hemen ilk çağların haritasına benzemektedir: Eski Sayda ve Sur siteleri yerinde bir İsrail, Finike yerinde bir Lübnan, Asuri Krallığı yerinde bir Suriye, Kartaca yerinde bir Tunus ve Firavun hükümeti yerinde bir Mısır bulunmaktadır. Tabii, Hitit Hükümeti yerinde de bir Türkiye. Basit bir tarih bilgisi dahi bu haritanın devamlı olmadığını ve olamayacağını gösterir. Bu yerler uzun zaman içinde Roma, Bizans,

Şam yakınındaki UNESCO'nun dünya mirası listesine aldığı Palmira antik kenti. 2015 yılında ISID tarafından ele geçirilen kent balyozlar, dinamitlerle yerle bir edilmiş

Osmanlı gibi büyük imparatorlukların idaresi altında bulunmuşlardır. Bu, hem jeopolitik bir zaruret, hem de bu devletlerin halkları için alışılmış bir hayat tarzı, hatta bir rahatlık, kolaylıktır. Buradaki birçok devlet, devlet olabilecek kaynaklardan, tabii hudutlardan, iktisadi imkânlardan ve niteliklerden yoksundur.

...Buradaki Yahudi devletinin geleceği de, haçlı orduları vasıtasıyla kurulan Kudüs Krallığı'nın akibetine benzese gerektir. Bu krallık, başta Fransa olmak üzere bütün Hristiyan Avrupa tarafından desteklenmiş olmasına rağmen yaşayamamıştır.

Dünyadaki Yahudi cemaati ne derece zengin, büyük siyasi güçler üzerinde ne kadar etkili olursa olsun, netice aynıdır. Etrafını çeviren yüz küsur milyon civarında insanın fecî nefret halkası arasında varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Çekişme dışında kalmış üçüncü bir kuvvetin Ortadoğu'yu kapsayan yüksek hâkimiyeti altında, silahtan arındırılmış Yahudi cemaatinin rahat ve huzur içinde yaşaması, yani federe yahut konfedere devlet haline girmesi en makul çare olarak görülmektedir. Ortadoğu'daki Yahudi

probleminin çözülmesi ve bölgenin rahata kavuşması ancak böyle mümkündür.*

İlk bakışta enikonu uçuk, kaçık, hatta ütöpik bir öngörü gibi geliyor insana. Dışından tırnağına, hücrelerine kadar silahlanmış, kendinden olmayanlara, Filistililer'e karşı korku, kin, nefret dolu olan, üstelik bir avuç nüfusuna bakmadan Nil'den Fırat'a Büyük İsrail düşleri gören bugünkü İsrail'in, herhalde aklının ucundan bile geçmeyen bir ihtimal bu.

Ama bilinmez ki... Düşmez kalkmaz bir Allah (cc). Ve bu dünyada zulümle kimse âbâd olmamış. Görelim Tanrı neyler... Bu arada, ABD'de Neoconlar'ın akıl hocası Brezinsky'nin tesbitini de yabana atmamalı: "Ortadoğu bizden nefret ediyor. Bir gün ektiğimizi biçeceğiz."*

Elbette kastedilen Ortadoğu halkları; yoksa iktidarlarını ABD'ye borçlu olan, işbirlikçi yöneticiler tائفesi değil... Artık uyanan, fıkradaki yavru kediler gibi gözleri açılan halklar, daha ne kadar darbeci, işbirlikçi, zorba rejimler altında zorla, şerle, baskıyla tutulabilir, su ne zamana kadar tersine akıtılabilir ki? Hele de şimdilerde dayatmacı, sömürücü zihniyetin ve sistemin çöküş emareleri ortaya çıkmaya başlamışken ve ilkeli, kendinden emin, güvenli duruşuyla Ortadoğu halkları için bağımsız, güçlü bir Türkiye örneği durup dururken...

Yavru kedi fıkrasına gelince... Vaktiyle Sovyet rejiminde bir ilkokulda öğrenci bir sabah öğretmene:

-Kedimiz yavruladı. Hepsi de doğar doğmaz Komünist Partisi'ne kaydoldular, demiş.

Ertesi gün öğretmen, derse giren müfettişin gözüne girmek için öğrenciyi derse kaldırmış ve yavru kedileri sormuş, çocuk:

-Hepsinin gözü açıldı öğretmenim, demiş.

SURİYE BİZİM İÇİN HOŞ SÜRPRİZLERLE DOLUYDU

Suriye bizim için hoş sürprizlerle doluydu. Yüzlerce yıllık Halep kalesini "Haydi canım, çekinme..." şarkısı eşliğinde gezdik. Zira kaledeki kafeteryada bizim Çukurova Radyosu dinleniyordu. Kalenin karşısındaki Memlükler'den kalma hamamın müdürü bize hamamı Türkçe konuşarak kıyı bucak gezdirdi, bekleyen turistleri Nemçeliler, yani Avusturyalılar diye tanıttı. Şam'da halkın gezmek için çıktığı Kasyun Tepesinde, hiç tanımadığımız, 30 yıldır Lübnan'da yaşayan bir Suriyeli masamıza bir tabak soğuk meyve gönderdi ve kabul etmemiz için nezaketle ısrar etti. Şam'ın en pahalı, düzayak bir lokantasında "Hoş Geldiniz!"li, "Yemeklerden memnun kaldınız mı?"lı bir akşam yemeği yedik. Sahipleri Ermeni'ydi ve 2. ve 3. kuşak aksansız Türkçe konuşuyorlardı.

ÇOK FARKLI BİRİ OLARAK DÖNDÜM

Türkiye'nin Suriye'den görünüşü çok çok farklıydı. Mesela Kültür Bakanı vb. gibi önde gelenlerin pek çoğu, en azından balaylarının bir bölümünü Türkiye'de geçirmişlerdi. Biri şık, zarif giyinmişse "İskenderun'dan almış" diyorlardı. Bizim Paris'e, Londra'ya gittiğimiz gibi Türkiye'ye geliyorlardı. Şam ve Halep'deki kordiplomatik, hafta sonlarında alışverişe, tatil geçirmeye Türkiye'ye geliyorlardı.

Kısa Suriye seyahatinden bambaşka biri olarak döndüm diyebilirim. Yeryüzünün bir yerinde, hani ressam İngres için söylendiği gibi "Antik Atina'da kaybolmuş bir Çinli" değildim artık. Kim olduğumu biliyordum, ayaklarım yere sağlam basıyordu. Henüz adını koyamadığım, benzersiz, garip bir duyguydu bu. Başım şapkalarım, yüreğim göğsüme sığmıyordu adeta. Ama doğrusunu isterseniz o günlerde bunun

bilincinde, öyle bugünkü gibi pek farkında da değildim. Şimdi geriye dönüp baktığımda daha iyi değerlendirebiliyorum bunu.

Kolay değil elbet, yıllar yılı alışılmış, doğru diye benimsenmiş fikir ve düşüncelerden öyle bir anda kurtuluvermek. Olaylara farklı bir açıdan bakıp o güne dek edinilmiş kanaatlerin konforundan kendini yoksun bırakarak, yepyeni, kimi zaman eskisinin tam zıddı yargılara varmak ve de bunları içselleştirmek.

Boşuna demiyorlar, önyargıları değiştirmek, atomları parçalamaktan daha zordur, diye. Sadece değiştirmek de yetmiyor, onları içselleştirmek, içinize sindirip benimseyebilmek ancak zamanla mümkün oluyor. Bugün böylesine gün gibi açık seçik gördüğüm şeyleri, o tarihlerde bunca net göremiyordum doğrusu.

Yıllar yılı dilimize pelesenk ettiğimiz ve de utanıp sıkılmadan tekrarlayıp durduğumuz “bizim gibi az gelişmiş ya da gelişmekte olan” bir ülkenin vatandaşı değil, üç kıtada, altı yüz küsur yıl egemen olmuş, çeşitli din, dil ve milliyette onlarca halkı adaletle yönetmiş, soylu geçmişinin gururunu taşıyan bir imparatorluğun mensubu olduğumu iliklerine kadar hisseden biri olarak döndüm ben Suriye’den.

Aslında farkında olsak da olmasak da, pek azımız hariç, hemen de hepimizin yüreğinin ta derinliklerinde yaşayıp duran bir şey bu. Kimimiz bunu “Kendimi anadili Türkçe, Batılı eğitim görmüş Osmanlı diye tanımlıyorum. (Sabah Gazetesi, 30.7.2017)” diyen Hasan Bülent Kahraman gibi ifade etmese de, millet olarak da fert olarak da gösterdiğimiz refleksler, Selçuklu’nun Osmanlı’nın devamı olduğumuzun kanıtı bence.

Daha sonra Avrupa ülkelerine, bir büyük ABD şirketinin limuzinli, mimuzinli, Waldorf Astoria Oteli’nde ağırlanan Wip davetlisi olarak yeni dünyaya da gittim; hep böyle

başı dik, soylu geçmişinden gurur duyan biri olarak. Şimdilerde Batı basınında yer alan “Türkler imparatorluk geçmişlerini hatırladılar” mealindeki kaygılar boşuna değil yani. Yanıldıkları bir şey var ama: Biz imparatorluk geçmişimizi hiç unutmadık ki...

Yazımızı 1960’larda Bern (İsviçre)de yaşanmış gerçek bir hikâyeyele bitirelim:

“Türk Büyükelçiliği’ne gelen Ürdünlü yaşlı bir adam, görevliye pasaportunu uzatarak:

-Bunu değiştirin ve bana bir pasaport verin, der.

Herhalde kendi büyükelçiliği sanarak geldi düşüncesiyle:

-Sizin elçiliğiniz şu sokağın ilerisinde, yanlış geldiniz, diyerek yol gösterirler.

- Biliyorum canım, der yaşlı adam. Oraya gitmedim size geldim. Şu pasaportumu değiştirin, bana yeni bir pasaport verin.

-Neden bize geldiniz de kendi elçiliğinize gitmediniz diye sorunca da, yüzünü acı bir gülümsemeyle buruşturarak:

-Efendim, pasaportumu gören memurlar “Bu hangi devletin pasaportu?” diye soruyorlar; böyle bir devletin varlığından, nerede olduğundan bile haberleri yok. Eskiden bende Ayyıldızlı pasaport varken, herkes selam dururdu. Babam de, ben de tüccarız. Halimiz, vaktimiz iyidir. Küçükken Mısır’a, Tunus’a, Cezayir’e giderdim. Oralandaki Fransız, İngiliz ve yerli memurlar Ayyıldızlı görünce selam verip büyük hürmet gösterirlerdi. Şimdi gittiğim yerde alay konusu ediliyorum. Ben Osmanlı Devleti tebaasındayım; bana sizin pasaport vermeniz lâzım.**

*Ziya Nur Aksun, Osmanlı Tarihi, Cilt 6, s: 503-504, Ötüken Neşriyat, 1994, İstanbul.

** “ “ “ “ ,Dündar Taşer’in Büyük Türkiye’si, s.146, 12.basım, Ötüken Neşriyat, 2015,İstanbul.

Dr.
Mehmet
Ali UZ

MERHUM HACI VEYİSZADE VÜCUT DİLİNİ ÇOK İYİ KULLANIRDI

Tahir Elliiki Hoca vefat etmiş Hacıfettah Kabristanı'na defnediliyordu. Kur'an-ı Kerim okunurken kabrin bir tarafında ben, tam karşımda da Hacı Veyiszade hocam bulunuyordu. Kur'an-ı Kerim okunurken tam önümde çok küçük bir kemik parçası gözüme ilişti. Onu alıp kabrin üstüne doğru attım. Hoca Efendi bunu görmüştü. Bana bakarak kaşlarını çattı. Demek ki ölü kemiği ele alınmazmış. Mesaj alınmıştı. Hoca Efendi sonra bir şey söylemedi. Merhum beğenip beğenmediği şeyleri yüz hatlarıyla belli ederdi.

Asker Harçlığı

Mezun olduğumuz yıl yüksek tahsile başlayamadığımız için bazı arkadaşlarla askerlik tecilimizi bozdurup askere gitmeye karar verdik.

Bir gün ikindi namazından sonra Hoca Efendi ile vedalaşmak için Aziziye Cami'ine gittim. Cemaat namazdan çıkıyordu. Doğu taraftaki şadırvanın yanında hocayı beklemeye başladım. Çok geçmeden kapıda görüldü. Merdivenlerden inerken beni gördü. Tebessüm ederek bana doğru geldi. Hocamın elini öpüp askere gideceğimi söyledim. Hoca Efendi büyük dedelerimiz Adliye Medrese'si kurucusu Adil Efendi ile oğlu Mehmet Zari Efendi'ye uzun uzun dua etti. Bana da hayır dualarda bulundu. Bir taraftan da elini cebine atıp küçük çitçitli çantasını çıkardı, içinden bir kâğıt beş lira alıp bana uzattı. Bir anda yıldırım

Hacıveyiszade Mustafa Efendi (1887-1960)

Hacıveyiszade Mustafa Efendi'nin askere giderken verdiği 5 Lira.

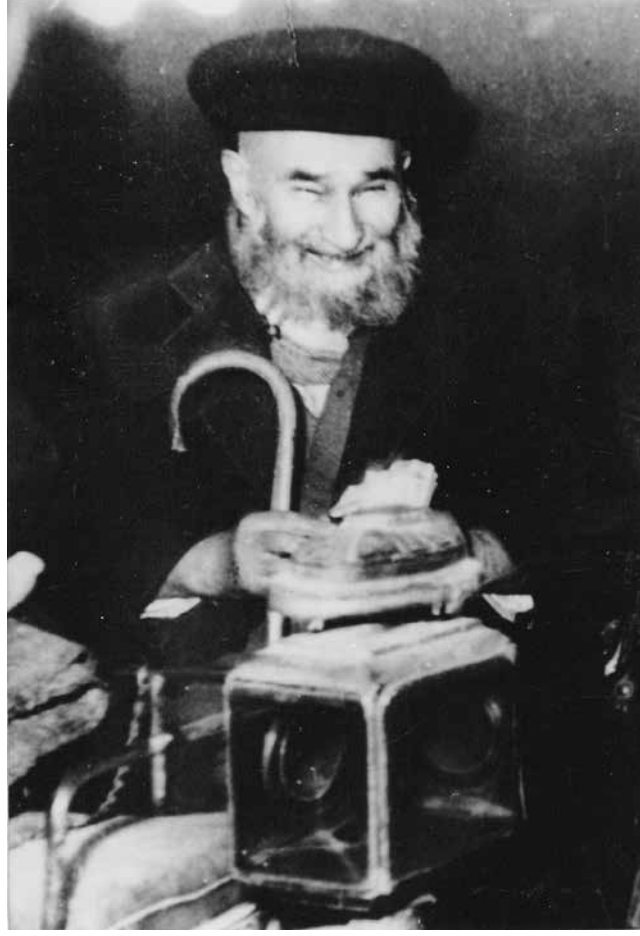
hızıyla kafamda, “Hoca Efendi’nin binlerce talebesi var. Askere giden her öğrencisine beş lira verse bu değirmenin suyu nerden gelir diye” düşündüm. Bir süre eli havada kaldı ve kaşlarını çattı. Bu, “Parayı al” demekti. Parayı aldım. Nereden bile bilirdim bu görüşmemiz hocamla son görüşme olacağını. Bu beş lira benimle askere gitti-geldi, harcayamadım ve bu beş lirayı hâlâ saklıyorum.

Şubat ayında Konya’ya izne gelmiştim. Allah cenazesine katılma imkânı verdi. Çok arkadaş bunu yapamadı.

Sahtekâr Fişi Prize Takamadın

İmam-Hatip Okulu son sınıfta iken bazı arkadaşlar hutbe okuyor bazıları da merkezi camilerde vaaz denemesi yapıyordu. Bu dönemde ben de birisi Aziziye Camii’nde, biriside Kapı Camii’nde olmak üzere iki vaaz vermiştim.

Azize Camii’nde vaazımı Hacı Veyiszade Hoca’nın huzurunda verecektim. Bu beni çok heyecanlandırıyordu. Benim vaazımdan bir hafta önce Azize Camii’nde bir arkadaşın vaazını dinlemeye gittim. Bana göre arkadaşımın vaazını güzel yapmış gibi idi. Vaazdan sonra arkadaşım Hoca Efendi’nin elini öperken Hoca Efendi yavaşça: “Sahtekâr bir türlü fişi prize sokamadın” demişti. Bu söz beni çok endişelendirdi. Ben de fişi prize takamazsam diye korkmaya başladım. Vaaz gününe kadar korkup durdum. Cami’ye vardığımda Hoca Efendi daha önce gelmiş mihrapta oturuyordu. Yanındaki kürsüye çıktım. Besmele, hamdele ve salveleden sonra Tîn Suresi’nin tefsirine başladım. Ezanlar okunurken de Fatiha’yı çektim. Kürsüye dayanıp ayağa kalkacağım sırada göz ucuyla Hoca Efendi’yi takip ediyordum. Hoca Efendi’nin ayağa kalktığını gördüm. Belli ki Hoca Efendi bir

Hacıvevyszade Mustafa Efendi (1887-1960)

şeyler söyleyecekti. Dizlerimin bağı çözüldü. Kürsüye çöktüm. Hoca Efendi: “Geçti geçti” dedikten sonra dedem Mehmet Zari Efendi’nin de meşhur bir müderris ve hatip olduğunu söyledi. Bana iltifat ediyordu. Kürsüden indim, elini öptüm ve namaza durduk. Böyle çetin bir imtihanı sonlandırmış olduk. Hocamla aramızda geçen bu olayı da hiç unutamadım. Allah gani gani rahmet eylesin mekânı cennet olsun.

Bu fiş priz meselesi bazı arkadaşlarla aramızda latife konusu oldu.

KONYA’NIN MEŞHUR ALİ HOCASI

Gençler pek hatırlamaz. Bir zamanlar bundan kırk-elli yıl önce

Ali Hoca

Konya’da Ali Hoca diye anılan bir zat vardı. Kış-yaz bağı açık koyunda birkaç kitap birde kocaman çalar saat bulundururdu. Zaman zaman camii önlerinde oturur bazen eli ile arkasına bir şeyler atar gibi yapar: “Böyle ne yapıyorsun diye soranlara, işime gelmeyenleri arkama atıyorum” cevabını verirdi. Tuvalette fazla kalmamak için çok az yerdi.

Ali Hoca varlıklı bir ailenin çocuğu imiş. Dedem Ali Avni Bey’in Konya’da 1900’lü yılların başında açtığı özel Füyüzet-ı Hamidiye İptidâi ve Rüştüye mektebinde okumuş. Rahmetli dedem talebelerini biraz sıkıştırırmış.

Ali Hoca babamı gördükçe: “Baban beni çok dövdü ona hakkımı helal etmeyeceğim” dermiş. Babam da zaman zaman Ali Hoca’yı eve getirir karnını doyurup gönderirdi. Ali Hoca gençlik yıllarında çok güzel Kur’an-ı Kerim okurmuş. Sonra meczubane bir hayat yaşamaya başlamış. Biz Ali Hoca’nın bu dönemlerini hatırlıyoruz.

Ali Hoca, babam 50-60 yaşlarında iken devamlı: “Sen 80 yaşında öleceksin” demeye başlamış. Ali Hoca babamdan önce vefat etti. Babam 80 yaşına girdiği zaman prostattan başka önemli bir rahatsızlığı yoktu. Bir gün Meram yolundaki Sigorta Hastanesine götürmüştük. Muayene sırası beklerken bir kalp krizi geçirmeye başladı. Hemen hastaneye yatırdılar. Bir süre sonra kendisine geldi konuştuk. Ben annemi babamın yanında refakatçi olarak bırakıp eve döndüm. Annem iki saat sonra baban vefat etti diye eve geldi. Babamı ertesi günü defnettik. Ali Hoca’nın bunun gibi pek çok kerameti anlatılırdı. Allah rahmet eylesin.

BÖYLE ABDEST ALINMAZ

Anneannem müderris-şair Mehmet Zari Efendi’nin kızı idi. Bir gün camiye gitmek için lavaboda abdest aldım. Anneannem üzerimde bazı su sıçrantılarını görünce, “Böyle abdest alınmaz” dedi. Üşenmeden gitti bir yastık aldı geldi. Beni buraya oturttu. Dizlerime de bir örtü örttü. Önüme koyduğu leğenin başında ısrarla abdest suyunu döküp sonra, “Babam abdesti böyle alırdı” dedi. Bazen görgü bilgidен üstün oluyor. Demek ki Zari Efendi, üzerine ma-i müstamel sıçramaması için abdestini dizlerine bir örtü örtterek alıyordu. Günümüz de evlerde ne leğen nede ibrik kaldı?

SURİYE GEZİMİZDE BENİ HEYECANLANDIRAN AN

Şam’da İbn-i Arabî’nin türbesi gibi pek çok yeri ziyaret ettik. Yine Şam’da ziyaret ettiğimiz yerlerden birisi de Süleymaniye Külliyesi oldu. Külliyenin avlusunda Osmanlı Devlet adamlarının ve yurt dışına çıkarılan bazı hanedan mensuplarının kabirleri vardı. Bunlardan biriside Sultan Vahdettin’in kabri idi. Vahdettin İtalya’da vefat etmiş alacaklı-

ları tarafından cesedine haciz konulmuş, bir mağdur ve yâd ellerde hayatını kaybeden bir Osmanlı Sultanı idi. Sonunda naşı Şam'da Süleymaniye Külliyesi bahçesinde toprağa verilmişti. Onun bu acıklı sonu gerçekten insanın yüreğini sızlatıyordu.

Ailece kabri başına vardığımız zaman gözyaşlarımızı tutamadık. Ruhu için Fatihalar okuduk. Beni Suriye seyahatimizde çok heyecanlandıran ve duygulandıran bu an olmuştu.

MANİSA'DA BİR KAHVEHANEDE

Doksanlı yılların ortalarına doğru Manisa'da Aydınlar Ocakları'nın istişarî toplantısı vardı. Muhammet Bezirci Bey'le birlikte Konya'yı temsilen bu toplantıya katıldık. Gündüz toplantıya katılıp akşamüzeri de tertip edilen paneli takip ettik. Bir ara kendimi yorgun hissettim ve Muhammet Bey'e, " Muhammedciğim, çıkalım da bir sade kahve içip kendimize gelelim" dedim. Bir süre caddede yürüdük. Açık hava iyi gelmişti. Bir kahvenin önünden geçiyorduk kahveye girip birer kahve içmek için içeri girdik. Boş bir masa bulup oturduk. Kahvenin içi tarihi ve antika eşyalarla dolu idi. Yanımıza genç bir adam geldi. Bizim yabancı olduğumuzu fark etmişti. Kahvenin sahibiymiş. Yanımıza oturdu ve kim olduğumuzu sordu. Ben Konya Aydınlar Ocağı Başkanı olduğumu ve ismimi söyleyince adam ok gibi yerinden fırlayıp yanımızdan kalktı. Bir an ne oluyor diye Muhammet Bey'le bakiştık. Bir süre sonra kahvenin sahibi elinde iki kitapla yanımıza geldi. Baktım kitaplar benim, "Konya Âlimleri ve Velileri" adam kitapları imzalattı ve "Kitabımızı çok beğendim sizi tanımak istiyordum" demişti. Demek ki insan bir şeyi çok arzu edince Allah istediğini ayağına gönderi veriyor diye düşündüm. Sonra bu gençle dost olduk.

Şam'da Süleymaniye Külliyesi bahçesinde Sultan Vahdettin'in kabri.

Prof.
Dr. Saim
SAKAOĞLU

MUT'TA KARACA OĞLAN'I ANIYORUZ

Meslek hayatıma Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi Edebiyat öğretmenini olarak başlamıştım: 30 Mart 1965. İki buçuk yıl sonra ise akademik hayatımın başlayacağı Erzurum'a geçiyorum. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, o günkü adıyla asistan olarak göreve başlamam 28 Eylül 1967 olmalı. Orada tam 21 yıl kalıverdim. Konya'da Rahmetli anneme sorarlarmış.

“Zilâ (Zeliha) Hanım, senin ôlanın şark hizmeti ne zaman bitecek, çok uzadı da...”

Ne desin, “Siz Konya'ya aldınız da gelmedi mi?” desin.

İşte biz bu 21 yılda Doğu Anadolu'yu köyünden yola çıkıp ilçe ve illerine varıncaya kadar dolaştık. Konferanslar verdik, toplantılarda bildiriler sunduk, jürilerde üye ve başkan olarak görev aldık, vb. Çıldır'lı Âşık Şenlik'in ve Narmanlı Âşık Sümman'ın köylerini özellikle sayabiliriz. İşte o güzel coğrafyalardan seçmeler: Çıldır, Sarıkamış, Erciş, Tatvan, Narman ve Erzurum'un bütün ilçeleri, Bayburt (o zaman ilçe idi) ilçeleri; Elazığ, Tunceli, Erzincan, Kars, Van, Hakkari illeri ilk aklıma gelenlerden.

Bu arada öbür bölgelerden gelen davetlerden de bazılarına cevap veriyordum. Mesela İçel'in (Mersin'in adı o yıllarda İçel idi), Silifke ve Mut ilçelerini özellikle

saymak isterim. Silifke'deki bir güzel toplantı bana Ali Berat Alptekin'i kazandırmıştı. Mut'taki seminer ise Karaca Oğlan dünyasının kapılarını açacaktı. İşte bu yazımızda açılan o kapının hikâyesini dile getireceğiz.

Mut Kaymakamlığı, Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü aracılığıyla 28-30 Haziran 1985 tarihleri arasında 15. Karaca Oğlan Kültür ve Sanat Şenlikleri'ni düzenler. Bu düzenlemenin içinde yer alan “Karaca Oğlan Semineri”, ikinci gün iki oturum olarak bir otelin salonunda gerçekleştirilir. Toplantıda sunulan dokuz bildirinin beşi Karaca Oğlan ile ilgilidir. Bu bildirilerin sahipleri şunlardır: Ali Berat Alptekin, Mehmet Önder, Saim Sakaoğlu, Semiramis Tutkun, Musa Seyirci. Bildiriler, ertesi yıl kurumun dergisinin özel sayısı olarak kitap bütünlüğünde yayımlanmıştır: *BİLDİRİLER (15. Karacaoğlan Kültür ve San'at Şenlikleri, Karacaoğlan Semineri, 28/30 Haziran 1985-Mut), Mut Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünce Yayımlanmıştır, Yayına Hazırlayan Hilmi Dulkadir. 1 Ocak 1986, 72 s. Yeni Matbaa MUT.*

Bu etkinliklerin başarılı yönetici ilçe Halk Eğitimi Müdürü Hilmi Dulkadir'in çabalarını unutmak mümkün değildir. O, sivil önderlerden oluşturduğu bir komite ile ilçe Kaymakamının başkanlığında, hiçbir kurum ve kuruluştan

Günümüzde bir mahalle olan Hacı Nuhlu köyünün Karaekşi mesire alanında yenilen öğle yemeğinden sonra çekilen bir foto. Mehmet Yardımcı (İnönü Üniversitesi Daire Başkanı), eşi Mediha Hanım (öğretmen), S. Sakaoğlu, Ayşe Alptekin (öğretmen) Ali Berat Alptekin (Fırat Üniversitesi), Semiramis Tutkun (Cumhuriyet Üniversitesi) ve Aydın Kuran (Kültür Bakanlığı)

Öndeki çocuk ise Alptekin ailesinin ilk çocukları Gökçen torunum. O, günümüzün Necmeddin Erbakan Üniversitesi Fen Fakültesi'nde matematik profesörüdür.

maddi destek talep etmeden dev bir organizasyonu başarıyla gerçekleştirmiştir. İhtiyacı olan mali kaynağı, üç gün süreyle Mut İlköğretim Okulu'nun bahçesinde tertip ettiği "halk konserleri"nden elde ettiği ücretle karşılamıştır. Elde edeceği ücreti tahmini bir bütçeye dayandırarak bakınız nasıl bir organizasyonu programlamıştı:

Şenliklerin ilk iki gününün programı şöyle planlanmıştı:

Dr. Ali Berat Alptekin, Asker Kartarı, Fahri Taş, Prof. Faruk Sümer, F. Abdullah Tansel, Hayrettin İvgin, T. Kutsi Makal, Kutlu Özen, Mehmet Önder, Musa Seyirci, Müjgân Cunbur, Doç. Dr. Tuncer Gülensoy, Prof. Turan Yazgan, Doç. Saim Sakaoğlu, Semiramis Tutkun ve Sıtkı Soylu'nun katılacağı seminer;

Ünlü şairlerimizden Ayhan İnal, Halil Soyuer, İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu, Kaya Özdemir, K. Aydın Erdem, Mehmet Çınarlı, Mehmet Yardımcı, Orhan Şaik Gökyay ve Yahya Akengin'in kendi seslerinden şiir şöleni,

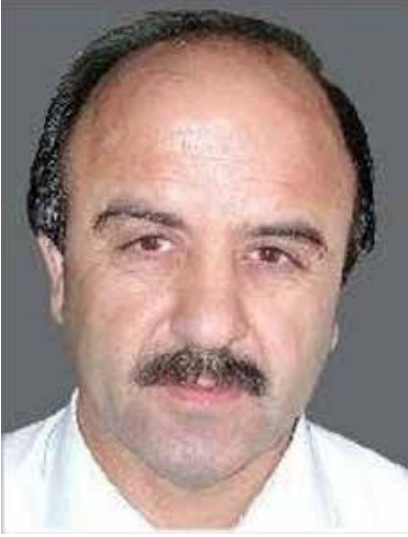
Mutlu Sanatçı Musa Eroğlu'nun vereceği resital.

Atilla İçli, Bedia Akartürk ve sürpriz sanatçılarla ikinci gece; yine Bedia Akartürk, Atilla İçli ve Güzide Kasacı ile de üçüncü gece programları.

Sunuculuğu Bilge Gökçeer'in yapacağı üçüncü günün programında Mut, Eskişehir, Gaziantep ve Mut Mengi halkoyunu ekipleri,

Âşık Feymanî, Hacı Karakılçık, Âşık Eyyubi'den oluşan halk ozanları,

Güreş müsabakaları ve seyirlik oyunların sunumu.

Hilmi Dulkadir

Ayrıca, Mut Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü olarak Türkiye çapında öğretmenler arasında açılan “Türkülerin Hikâyeleri” yarışması.

Yarışmaya 303 türkü hikâyesi gönderilmiş. Jüri ilk 15 dereceyi belirlemiş, toplam 195.000 TL. para ödülü ve mansiyon verilmiştir.

Ödül alanlar için ayrı bir anlam ifade eden ödül adları da dikkatle seçilmiş. Bir ödül verilirken, milletimizin gönlünde değer yaratmış kişi ve kurumlar titizlikle seçilmiş.

Birincilik Ödülü: Şaban AK-BABA;

İkincilik Ödülü: Soner BÜLBÜL

Üçüncülük Ödülü: Mehmet YARDIMCI,

Sarı Recep Ödülü; Mehmet KÜÇÜKAKGÜL, A. Esat BOZYİĞİT,

Türk Folklor Araştırmaları Kurumu Ödülü: Halil ATILGAN,

Fuat KÖPRÜLÜ Ödülü: Ruşen SAFRAN,

Âşık VEYSEL Ödülü: Nuri

KOŞAR;

S. Nüzhet ERGUN Ödülü: Nursel SAYGINER;

A. Rıza YALGIN Ödülü: Metin GÜNAYDIN;

Yaygın Eğitim Ödülü: Aynur KADAKAL, Mustafa AYTEKİN;

Mahmut GAZİMİHAL Ödülü Salih BERBER;

Yunus EMRE Ödülü: A. Rıza ÇANKAYA;

Cahit ÖZTELLİ Ödülü: Mehmet DEMİR;

Karacaoğlan Ödülü: Ferhat GÜNDOĞDU,

İhsan HINÇER Ödülü: Mehmet ÇİNDEMİR.

Hilmi Dulkadir gerçekleştirdiği kültürel hizmetlerin bir karşılığı olarak daha sonra Vali Çakmakolu tarafından il merkezinde görevlendirilmiş ve orada da çok başarılı etkinlikler ve yayınlar gerçekleştirmiştir.

Söz validen açılmışken, seminer arasında kendilerinin de katıldıkları öğle yemeğini Mut’un “Karaekşi” adıyla bilinen bir mesire yerinde yediğimizi dile getirmek isteriz. Burası, Hacı Nuhlu Köyü (şimdi mahalle) sınırları içinde kalan, bol su, çam ağaçları arasında doğal bir mekândı. Mut Orman İşletmesi’ne aitti. Mut Orman İşletmesi’nin hazırladığı göletlerde alabalık üretimi yapılmaktaydı. Göletlerden çıkarılan alabalıklar misafirlere servis edilmişti.

Bildirilerin sunumunu Mut ilçe merkezinde yer alan “Baykan Otel”nin salonunda yapmıştık. Otel giriş kapısından başka yan taraftan salona giriş vardı. Misafirlerin bazıları da bu otelde kalmıştı.

Gece programları (konserler) Mut İlköğretim Okulu’nda yapıl-

mıştı. Bu okul ilçe merkezinin güneyinde, ilçeye biraz uzak, etrafı duvarla çevrili geniş bir sahası olan okul idi.

Ya bizim o seminerde sunduğumuz bildirimizin adı neydi ve nelerde yayımlanmıştı? İşte bu bilgiler:

“Karacaoğlan’da Sanat Endişesi”, *Bildiriler*, Mut, 1 Ocak 1986, 44-49. Ayrıca, bu bildirimiz, ilkinde kısaltılmış şekli olmak üzere şu dört kaynakta da yer almıştır: *Boğaziçi*, (38), Ağustos 1985, 31-32; *Türk Kültürü*, 24 (279), Temmuz 1986, 448-452; S. Sakaoglu, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Konya 2014, 397-401; Hilmi Dulkadir (hzl.), *Karacaoğlan Araştırmaları - I*, Kayseri 2018, 221-228.

Mut Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü’nün açtığı, *Türkülerin Hikâyesi Yazı Yarışması’na*, Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi’nden öğrencim Mehmet Yardımcı da *Hey Onbeşli* Türküsünün Hikayesi ile katılır ve üçüncülük derecesine layık bulunur. Uzun yıllardan beri görüşmediğim bir öğrencimle böyle başarılı bir sonucun alındığı ortamda bulunmak elbette bir öğretmen olarak beni duygulandırmıştı.

Bu konuyla ilgili olarak sevgili Mehmet Yardımcı şöyle demektedir:

“*Türkülerin Hikayesi Yazı Yarışması etkinlikleri bünyesinde bizleri MUT ilçesine götürdüler. Vali Sebahattin Çakmakoglu idi. Musa Eroglu ile ben ilk kez orada karşılaşmıştım. Rahmetli Sıtkı Soylu bizlerle çok ilgilenmişti. Bedia Akartürk de konser vermişti. TRT Çukurova Radyosu için benim röportaj arasında Hey Onbeşli türküsünü okumuştum.*”

Bu konserlerden ancak bazıla-

Vali Sabahattin Çakmakoglu

rına katılabildim ve hatırlayabildiğim tek sanatçı da, Konya türkülerini söylemesiyle pek çoklarınınca Konyalı olduğu sanılan Bedia Akartürk Hanım.

Türkülerle ilgili toplantının açılışı Çınaraltı Bahçesi’nde gerçekleştirilmişti. Konuşmalar, yarışmada derece alanların takdimi ve kişilerin konuşmaları, Sayın İçel Valisi Sebahattin Çakmakoglu’nun, benim ‘muhteşem’ diye değerlendirdiğim konuşması hep bu alanda yaşanıldı. Vali Bey’in konuşması beni son derece duygulandırmıştı. Daha sonraki günlerde basında çıkan bu konuşmayı ilgili arkadaşlar bana iletmişlerdi. Valimiz, sonradan İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı ve Başbakanlık Müsteşarlığı gibi görevlerde bulundu. Genel seçimler öncesinde bağımsız İçişleri Bakanı olarak görev alan Sayın Çakmakoglu emekli olduktan sonra siyasete de atıldı. Milli Savunma Bakanlığı yaptı. Mensubu olduğu partiden de cumhurbaşkanı aday olarak gösterilmişti. Sayın valimiz, emekli

Bedia Akartürk

olduktan sonra daha önceki konuşmalarını bir kitapta toplarken Mut konuşmasına da yer verdiğini hatırlıyorum.

Kendisi Manisa Ödemişli olmasını karşılık bizim Konyalıların âdeta hemşerileri gibi benimzedikleri Bedia Akartürk'ün o gece Mut'ta verdiği konserin unutulmaz anları olmuştu. Hatta bir ara davulcudan alınan davulun üzerine de çıkıp türkü söylediğini hatırlar gibiyim.

Bu hanım sanatçıyla daha sonraki yıllarda bir daha benzer bir ortamda buluşmuştuk. Yeri gelmişken onu da hatırlatıverelim: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin 2007 yılında düzenlediği "Saniye Can Ödülleri'nden "Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü"ne

ben layık bulunurum. O ödül töreninde bulunanlardan biri de Bedia Akartürk idi. Ona da "Türkü İcraçısı" alanıyla ilgili ödül verilmişti. Bizlerin konuşmalarına karşılık Bedia Hanım pek de neşeli olmayan birkaç türkü söylemişti. Çünkü o 41 yıllık eşi Atilla Seller'i, kısa bir süre önce, 20 Haziran 2007'de kaybetmişti.

Bu ödülü de içine alan bir yazı için bk. İhsan Kayseri, "Prof. Dr. Saim Sakaolu'na Bir Armağan, Bir Ödül Verildi", *Merhaba / Akademik Sayfalar*, 8 (18), 21 Mayıs 2008, 295-296.

Türküleri dillerden düşmeyen Karaca Oğlanımızdan türkülerimize can katan Bedia Hanım ile ilgili olarak söyleyeceklerimize yine Bedia Hanımın seslendirdiği bir türkü metni eklememiz gerekebilir mi?

Bağlandı yollarım kaldım çaresiz
Gayri dünya bana aralandı gel
Derildi derdlerim artsız arsız
Üst üste dizildi sıralandı gel

Yâri görse idim haftada ayda
Sevip ayrılmaktan ne buldum fayda
Azrail göğsümde canım hay hayda
Ciğerimin başı yaralandı gel

Karac'oğlan der ki başa yazıldı
Gözüm yaşı Ceyhun oldu süzüldü
Kefenim biçildi kabrim kazıldı
Mezarımın üstü karalandı gel

Hey Onbeşli Onbeşli

Türkülerin Hikâyesi Yazı Yarışması Üçüncülük
Ödülü
(Mersin - 1985)

Hikâye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI